

# ВМІСТ КЛЕЙКОВИНИ ТА ЇЇ ЯКІСТЬ В ЗЕРНІ КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ ЧОТИРИВИДОВИХ ТРИТИКАЛЕ

**Ключові слова:** тритикале, клейковина, якість, зерно

**И. П. Диордиева,**

кандидат сельскохозяйственных наук, старший преподаватель кафедры генетики, селекции растений и биотехнологии Уманского национального университета садоводства (г. Умань, Украина)

**Ж. М. Новак,**

кандидат сельскохозяйственных наук, доцент кафедры генетики, селекции растений и биотехнологии Уманского национального университета садоводства (г. Умань, Украина)

**Постановка проблеми.** Тритикале за врожайністю та багатьма господарсько-цінними ознаками перевищує батьківські форми. Незважаючи на це, тритикале не займає належного місця в структурі посівних площ зернових культур. Основним недоліком, який перешкоджає широкому використанню тритикале в світовому землеробстві є низька якість вирощеної продукції. Поліпшення хлібопекарських якостей та технологічних властивостей може зробити тритикале однією з найважливіших хлібних культур світу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Переважна більшість відомих нині форм тритикале мають геномну формулу  $ABR$  [1]. Геноми  $A$  та  $B$  походять від пшениці м'якої та твердої, а геном  $R$  – від жита [2]. Такі тритикале називаються тривидовими, оскільки вони містять геноми трьох батьківських форм. Вперше тривидові гексаплоїдні тритикале було створено професором А. Ф. Шулиндіним. Під його керівництвом в інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва було розроблено біологічний метод синтезу тривидових гексаплоїдних тритикале і створено перші в СРСР сорти тритикале [3, 4].

Біологічний метод є одним із основних методів селекції тритикале і дотепер, а тривидові тритикале характеризуються більшою продуктивністю,

порівняно з іншими формами тритикале [5]. Однак, тривидові форми тритикале поступаються пшениці за якісними характеристиками зерна. Зокрема, характеризуються нижчим вмістом клейковини та гіршими показниками її якості, а також значно меншим вмістом білка [6].

Покращення показників якості зерна дозволить більш широко використовувати тритикале в сільськогосподарському виробництві, зокрема в хлібопекарській промисловості. Успішна селекційна робота в цьому напрямку неможлива без наявності донорів цінних ознак. Таким донором може бути пшениця спельта (*Triticum spelta* L.), яка характеризується високим вмістом білка (до 25 %) та клейковини (біля 50 %) [7].

В Уманському національному університеті садівництва було проведено схрещування між тривидовими тритикале та пшеницею спельтою. Результатом цих схрещувань стало створення чотиривидових форм тритикале, які поєднують генетичний матеріал трьох видів пшениць (м'якої, твердої та спельти) і жита [1]. Дані форми тритикале є маловивченими з селекційної точки зору, тому, оцінка показників якості зерна у чотиривидових форм тритикале є актуальним завданням.

**Метою** досліджень є визначення вмісту клейковини та оцінка її якості в зерні колекційних зразків чотири видових тритикале.